

Szijártó István

In memoriam Papp Árpád

„Egyedül, / s mégis: mindig veletek, tereken, állomásokon kikötőkben/ ahonnan sokfele vezet út, s mindegy, melyiken indul el /az ember, / úgy is elérkezik egy –egy gyönyörű, reménytelen/ felismeréshez...” (Tengerfenék)

Költő, műfordító, az irodalomtudomány kandidátusa, címzetes főiskolai tanár, száznál több kötet szerkesztője – akit Görögországban, Itáliában, Máltán ma is jobban ismernek, mint Magyarországon. Egy bolgár irodalmi lapban Nobel-díjra is érdemesnek tartották, lengyel, grúz, orosz, német, olasz, görög barátai nagyra becsülték szépírói, fordítói munkásságát. Itthon József Attila-díjra sem érdemesítették.

Jannisz Ritszosz baráti szeretettel fordította le görögre nagylélegzetű versét az 1969-70-ben írt **Metszéspontok**-at. Nikiforosz Vrettakosz – József Attila görög fordítója, Vincenzo Mascaro, Szczezan Woronowicz., Gencso Hrisztoszov, Nat Scamacca és mások fordították. Jakovosz Kambanelisz sorolta elsőként a „Budapesti Ősz” költői közé. Méltatta Lawrence Ferlinghetti, Paolo Santarcangelo, Miha Kvlividze, Margarit Jekov Megkapta az Athéni Akadémia aranyérmét.

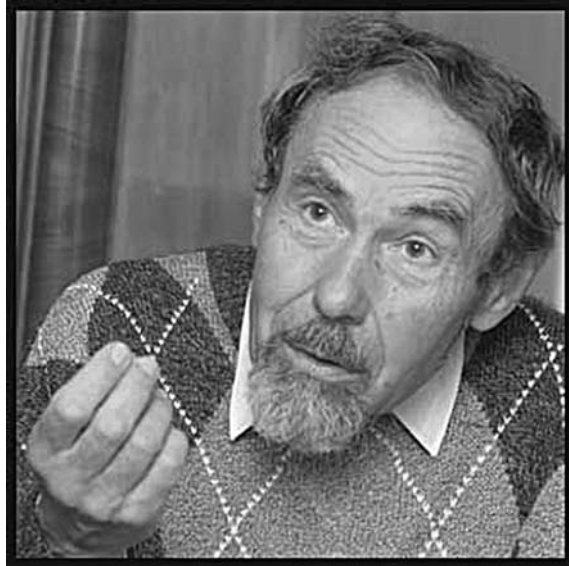
Weöres Sándor, Illyés Gyula, Nagy László, Rába György, Kormos István, Lakatos István, Nagy Gáspár, Csoóri Sándor nagyra becsülték írásait, fordításait. Fodor András, Rigó Béla, Tüskés Tibor, Vasy Géza, Varga István s mások mellett e sorok írója is a kortárs irodalom legjelentősebb alakjai között tartotta számon.

A legjobb, legtisztább ember volt, akit ismertem. Somogyaszalói paraszti őseitől hozott tisztaságát, a kaposvári gimnáziumban és az Eötvös Collegiumban megerősödött tudásszomját, egyetemista nemzetörként megismert szabadság- és hazaszeretetét haláláig megőrizte. Tudta, hogy a Húsvétra kimeszelt házak megszegyenítik a romlást. Neki sikerült, hogy csupán „száraz kenyeret egyen az Isten testén való osztózásnál.” – már ami a fővárosból irányított magyar irodalmi közéletet illeti. 1972-ben két magánkiadásban jelentek meg versei, majd 1976-ban a Magvetőnél, s megkapta (Esterházy Péterrel) a legjobb első kötet díját az Irodalmi Alaptól, amit visszautasított, nem tekintvén első kötetnek a könyvet. Szókimondása, nyíltsága – két szívűtétje után – egyre indulatosabb kifakadásai, az örök emberi értékek tiszteletének nyilvános számonkérései kényelmetlenek voltak minden hivatalos embernek 1990 előtt és azóta is. Érthető, hogy akit „ifjúkorában Molotov-koktélparkra szólított röpcédulákon a szabadság”, s évtizedeken át őrizte a forradalom eszményét (és a szilánkot lábában), nem tud diplomatikusan viselkedni.

Nikosz Kazantzakisz krétai regényhősei somogyi dialektusban beszélnek, s bár volt az MTA aspiránusa, az Eötvös Collegium tanára, a Balaton Akadémia tanáraként címzetes főiskolai tanár – pályáját ott fejezte be, ahol 1961-ben kezdte: a kaposvári Táncsics Mihály Gimnáziumban. Kaposvár városa és a szülőfalu, Somogyaszaló díszpolgársággal köszönte meg hűségben fogant életművét. Krétán, Heidelbergben, Szófiában, Krakkóban, Máltán és Moszkvában is Somogyaszaló gyermeke volt, aki vállára vett minden gondot, s bár roskadozott alatta, szívére vette országnyi romlásunk keserveit is.

Papp Árpád emberi minőségében, tudományos munkásságában, kivételes tehetségű költői-műfordítói érzékenységében, fegyelmezetten szolgáló tanári hivatásában, megvesztegethetetlen közéleti erkölcsében egyaránt díszje a magyarságnak, s az emberiségnek.

Költészete a szeretet és az Életet tisztelő remény költészete és a tudásé, hogy a XXI. század Európája nem szűzföldeken

épül, hanem elfelejtett kincseket, üszkös romokat rejtő földön, ahol istenek, hősök tetemei és fel nem robbant bombák vannak. A Trianonban végzetesen megcsönkített Haza, a doni halottak, akiknek olvasatlan tábori lapjaival házal a szél, a budapesti utca kockaköveiből épült barikádok, öt oldalukon biztos jelével a halálnak – „szilánk a húsban és az emlékezetben...”

Évtizedekkel a politikusok előtt tudta, s hirdette: hogy a moszkvai Kreml toronyórája nem mutatja megbízhatóbban az időt, mint a somogyaszalói református templomé, vagy a drávaszögi Haraszi rommá lőtt templomáé.

Tavaly elkészítette összegzését lírai és prózai munkáinak. (A *Szívgyökér* írásai olvasói figyelmet kaptak, s most értő bírálatokat várnak.)

A *Metszéspontok* karcsú kötetét két magánkiadás után további **nyolc kiadásban kilenc nyelvre fordították**, s ezek a versek igazabb fogadtatásra találtak Athénben, Palermóban, Iraklionban, Varsóban, Grazban, Tbilisizben, Szófiában, Nicosiában, Heidelbergben, mint Budapesten az 1956-ban egyetemista nemzetőr, aki lábában szilánkot őrzött, lelkében pedig a szabadság és az „emelkedő nemzet” eszményét. Hasonlóképpen becsülték verseinek fordítói, lexikonszerkesztő, irodalomtörténeti tevékenységének méltatói: Jannisz Ritszosz, Nikiforosz Vrettakosz, Fivosz Delfisz, Kosztasz Aszimakopulosz, Andreasz Tzurasz, Takisz Tranulisz, Patroklosz Sztavru, Prevelakis, Nat Scamacca, Vincenzo Mascaro, Paolo Santarcangeli, a grúz Miha Kvlivdze, a máltai Olivier Friggieri, Gencso Hrisztov, Margarit Jekov, Szcapan Woronowicz, Lawrence Ferlinghetti.

Tiszta, természetes, de mindig magas izzású költői nyelv, ragyogó, bátor, eredeti képek, kitűnő versszerkesztés, intellektuális megformáltság, felkavaró erő jellemzi költészetét. Költői mozdulatai, gesztusai túlmutatnak önmagukon, sors és idő van bennük, azt sugallják, hogy nem a mítoszt kell újra elmondani, hanem elsajátítani a mítoszteremtés – még inkább: a teremtés ősi mozdulatát. 1976-os kötete óta csak néhány rövid verset írt, de 1954 és 2008 közötti írásai 240 oldalon Kaposvár Város támogatásával megjelentek. (A „Szívgyökér” Barabás Ferenc igényes, szép könyvtervezése.) Versei, prózai munkái minden sorát különös gonddal fogalmazta. Életművének alapkérdései mindmáig kérdések. „Vakotás, gyerekkori vásárfia-tükröm / Semmi köze trükkökhöz, tükrözéshez. / Dugdostam, s elejbéd tartom, népem: / Beparásodik-e?” 1976 októberében írt sorai ma – bár más okból –, de ugyanúgy időszzerűek.

Újgörög költőantológiákat szerkesztett, fordított görög, olasz, orosz, bolgár, lengyel költőket. Tanult Athénben, Krétán, Cipruson, ösztöndíjasa volt a palermói, vendégtanára a La Valetta -i egyetemnek. Lakatos István 10 verssel szerepeltette a Hét évszázad magyar költői antológiában (1996).

Tudta, hirdette, hogy nemzeti összefogás kell, de csak a tisztesség és az értékek becselele lehet ennek tartós alapja. Indulatai is – mint Ritszosz Filoktéteszének ama három lándzsája „a Krisztus oldalát átjárt, a halált legyőző megszentelt lándzsa, Szent György sárkányölő lándzsája, a Grál legenda gyógyítva sebező és sebezve gyógyító lándzsája” – minket – értetlenkedő, nehezebben eszmélő barátait – óvtak, óvnak: balhitektől, eszmék zsibárusaitól. Miként a múltat is csak az idő kerekíti korokká – az ember örökös kísérletezését is csak a halál rendezi életművé. Papp Árpád életműve immár lezárult.

Költészetének, fordítói, tudományos és tanári munkájának, „mediterrán tűzhelyének” alfája és ómegája a jóakarató emberek kézfogása, a nemzeti összefogás, a tisztesség parancsa szerint, örök értékek mentén. Életét, a ránk hagyott töméntelen végeznivalót kell néznünk, s hálásnak lennünk azért, hogy ismerhettük, szerethettük. Szolgáló magyar volt a legigazabbak és leghűségesebbek közül. Ezzel vált példaemberré számunkra, akik barátai lehettünk.

A tavalyi augusztusi nyár végleg elszóltotta tőlünk. Pedig a Balaton Akadémia júniusi ülésén, Keszthelyen, a Helikon Kastélymúzeumban még hallhattuk indulatos felszólalását az „országrontók” ellen. Talán életenergiáinak utolsó fellobbanása volt ez, mindenképpen katartikus és emlékezetes emberi megnyilvánulás. Ezt is őrizzük, akárcsak maradandó írói örökségét.